

- Teliasonera Skanova AB (teleledning/fiber med tillhörande anordningar)
- IP Only AB (fiberledningar med tillhörande anordningar)

I området finns således redan ett flertal aktörer som tillhandahåller såväl rör och fiberledningar för ändamålet att erbjuda hushåll och företag tillgång till bredband. Fler kan tillkomma genom upplåtelse av kanalisation samt av fiber.

Mot bakgrund av detta ska för det första understrykas att en ledning måste vara av viss beskaffenhet och tjäna visst ändamål för att den ska få dras fram med ledningsrätt. Att ”tjäna visst ändamål” måste tolkas som att det bidrar med något som inte finns sedan tidigare. I detta fall existerar redan det ändamål som ledningsrätten är tänkt att bidra med dessutom av andra aktörer. Kommunen ifrågasätter därför att den ifrågavarande ledningsrätten överhuvudtaget tjänar visst ändamål på det förutsätts i ledningsrättslagen.

För det andra har Stadsnätsbolaget redan idag möjlighet att utnyttja den omfattande kanalisation (hyra utrymme i rör) som finns i området och på så sätt kunna erbjuda hushåll och företag tillgång till bredband. Bolaget har dessutom möjlighet att hyra in sig på annan aktörs svartfiberkabel. Huruvida det är en del av Stadsnätsbolaget affärsmodell att själv ”äga” näten har ingen betydelse för huruvida ledningsrätt ska upplåtas eller inte.

Enligt 2 kap 1 § lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät (utbyggnadslagen) ska en nätinnehavare på rättvisa och rimliga villkor medge tillträde till kanalisation på begäran av en bredbandsutbyggare. Endast under särskilt föreskrivna undantag får nätinnehavaren avslå en sådan begäran. Med nätinnehavare avses här samtliga aktörer som har kanalisation av något slag, d.v.s. samtliga fiberaktörer och även andra aktörer som tillhandahåller kanalisation.

Genom att utnyttja befintlig kanalisation inom området kan Stadsnätsbolaget obehindrat bedriva sin verksamhet och erbjuda sina tjänster till marknaden. Det

finns således ett för samhället betydligt bättre och mycket lämpligare alternativ för ledningsdragningen än det som yrkats av Stadsnätsbolaget.

Utöver möjligheten att nyttja andras kanalisation har Stadsnätsbolaget möjlighet att göra gällande samordning av datatrafik enligt lag (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK). Enligt 4 kap. 1 § LEK är en operatör av ett allmänt kommunikationsnät skyldig att förhandla om samtrafik med den som tillhandahåller eller avser att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikations-tjänster.

Det Stadsnätsbolaget påstår kring de kontakter som förevarit mellan Stadsnätsbolaget och Botkyrka Stadsnät är inte korrekt. Stadsnätsbolaget har således varken skriftligen begärt tillträde eller uppfyllt övriga krav enligt utbyggnadslagen eller påkallat sin rätt till samtrafik enligt samordningslagen. Tvärt emot vad Stadsnätsbolaget anger framgår dessutom av den lösryckta del av korrespondensen mellan kommunen och Stadsnätsbolaget att Botkyrka Stadsnät står beredd att hyra ut kanalisation och fiber, men att Stadsnätsbolaget valt att avböja mot bakgrund av att bolaget uppfattat villkoren som oskäligen. Vilka ”villkor” som åsyftas är oklart. Stadsnätsbolaget har fört en i huvudsak muntlig dialog med Botkyrka Stadsnät om hyra av kanalisation. Vid den tidpunkten hade Botkyrka Stadsnät inte färdigställt sin produkt ännu (tillhandahållande av fiber med installation i noder) och det var således ännu inte möjligt att hyra kanalisation. Därmed kunde Botkyrka Stadsnät inte heller ange något pris för detsamma. Numera är produkten färdig och Botkyrka Stadsnät kan således erbjuda installation i noder (hyra ut kanalisation) utifrån en framtagen prislista baserat på marknadsmässiga priser och sedvanliga villkor. Stadsnätsbolaget har således all möjlighet samt rätt att begära tillträde till kanalisationen enligt utbyggnadslagen eller samordning enligt LEK.

Stadsnätsbolaget har även rätt att framställa samma begäran om tillträde till kanalisation eller fiber enligt utbyggnadslagen respektive LEK till övriga privata nätoperatörer som verkar i området. Detta har Stadsnätsbolaget underlåtit. Genom att utnyttja redan befintlig kanalisation eller genom att samordna trafiken undviks

grävning under fyra månader på gator som är mycket trånga, trafikerade, som behöver dikas ur för dagvattenhantering och som dessutom redan innehåller omfattande fiberkanalisation, VA och elledningar. Stadsnätsbolaget har inte ens försökt att uppnå syftet genom detta förfarande.

Kanalisation och hyra av andra aktörers fiber är inte heller sådana ”alternativa upplåtelseformer” som det var fråga om i NJA 2013 s. 795. Till skillnad från NJA 2013 s. 795, då det var fråga om ledningsrätt i *ett visst utrymme* för en anordning, är det i förevarande målet är fråga om alternativa lokaliseringar av fibernätet – genom lokalisering via existerande kanalisation eller genom hyra av redan existerande fiber. Utbyggnadslagen (trädde ikraft 2016) fanns dessutom inte vid tiden för avgörandet av NJA 2013 s. 795. Syftet med lagen är att möjliggöra utbyggnad och konkurrens av bredband genom minsta möjliga påfrestningar och ingrepp.

Likställighetsprincipen i kommunallagen gäller inte för allehanda bolag som önskar teckna avtal med kommunen. Det är inte heller fråga om myndighetsutövning, varvid inte heller 1 kap. 9 § regeringsformen får tillämplighet.

Konkurrenssituationen avseende tillhandahållande av bredband är mycket god inom området och det kan ingalunda påstås att kommunen genom att neka markavtal med Stadsnätsbolaget på något sätt hindrar konkurrensen på bredbandsmarknaden. Tvärtom har kommunen tillåtit ett extensivt antal aktörer inom området att lägga ned rör/kanalisation med fiber i marken. Dessa kan samtliga upplåta rätt till andra aktörer att erbjuda sina bredbandstjänster inom området. Kommunens bedömning att inte tillåta ytterligare aktörer som lägger ner sina ledningar grundas enkom med hänsyn till förhållandena i området med smala gator, dagvattenproblematik och grönområde och den redan stora mängd befintliga ledningar i form av svartfiber, el och VA som finns nedlagda i marken och som kräver underhåll. Det handlar ingalunda om att gynna egen aktör.

PMT 11545-17 från Patent- och marknadsdomstolen saknar relevans i det förevarande målet.

Ändamålet med ledningsrätten, d.v.s. tillhandahållande av fibernät, kan sammanfattningsvis tillgodoses på andra betydligt lämpligare sätt än genom ledningsrätt. Det finns redan konkurrens och valmöjlighet för hushåll och företag inom det aktuella området. Framförallt kan dock detta åstadkommas på ett betydligt mindre ingripande sätt - genom den digitalisering och teknik som vuxit fram genom åren.

Huruvida Stadsnätsbolaget redan ingått avtal med slutkund eller ej saknar betydelse i sammanhanget. Att avtal tecknas med slutkund innan avtal tecknats med markägaren eller annan nätinnehavare för att säkerställa tillgång till fiber är en risk som Stadsnätsbolaget självständigt har valt att ta, och som saknar betydelse för frågan om upplåtelse av ledningsrätt.

Olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den och upplåtelsen är inte heller till övervägande del till nytta från allmän synpunkt

Mot bakgrund av att fibernätet finns utbyggt i hela kommunen bedömer kommunen att det inte finns något behov eller allmännyttigt skäl till att medge ytterligare nätägare tillträde till den offentliga marken. Genom ovanstående aktörer finns redan åtkomst till alla tjänsteleverantörer på marknaden (t.ex. Com hem, Bahnhof, Bredbandsbolaget). Stadsnätsbolaget erbjuder således inga tjänster som inte redan finns i området.

Ifrågavarande ledningsupplåtelse medför inga som helst fördelar. Området är redan försett med fiberoptiskt nät. Ytterligare ledningar för detta ändamål har därför ett mycket begränsat värde för allmänheten och för kommunen. Dessutom finns det möjlighet för Stadsnätsbolaget att utnyttja den kanalisation som finns och på så sätt få tillgång till området, t.ex. genom Botkyrka Stadsnät. Genom att utnyttja befintlig kanalisation inom området kan Stadsnätsbolaget således obehindrat bedriva sin verksamhet och erbjuda sina tjänster till marknaden. Den lilla fördel som ytterligare en aktör som erbjuder fibertjänster skulle innebära ur allmän synpunkt blir således fullt ut tillgodosedd även utan upplåtelse av aktuell ledningsrätt. För Stadsnätsbolaget borde detta var ett fullgott alternativ.

Noterbart i sammanhanget är att Stadsnätsbolaget under lantmäteriförrättningen inte objektivt kunnat visa några som helst skäl till varför aktuell ledningsrätt är nödvändig, eller ens en fördel framför att koppla upp sig mot befintlig kanalisation. Det är en förutsättning för beviljandet av ledningsrätt att den sökande förmår visa åtminstone någon konkret fördel och inte bara ett svepande påstående om att man vill äga sin ledning. Särskilt med tanke på att en ledningsrätt är ett långtgående ingrepp i äganderätten. Det åligger ledningsägaren att styrka att andra lämpliga alternativ inte finns, varvid strikt affärsmässiga skäl eller konkurrensskäl måste anses väga mindre tungt. Stadsnätsbolaget har inte heller under lantmäteriförrättningen lagt fram några som helst skäl till varför det inte skulle vara möjligt för bolaget att med stöd av utbyggnadslagen nyttja den infrastruktur som redan finns. Stadsnätsbolaget torde ha goda möjligheter att på denna grund få tillträde till infrastrukturen.

Trots att olägenheterna av ledningsrätten är stora för kommunen och att kommunen inte kan se annat än högst marginella fördelar med ledningen, har det vid lantmäteriförrättningen inte presenterats något underlag som utvisar vilka fördelar ledningsrätten medför. Det har inte heller presenterats någon utredning kring de säkerhetsrisker som skulle kunna bli en följd av att ett stort antal ledningar ligger inom samma område. Inte heller har det hållits syn på platsen. Allt detta är klara brister i underlaget vilka sammantaget borde ha medfört att ledningsrätt inte skulle ha beviljats.

Nackdelarna och olägenheterna däremot är betydande för kommunen likväl som enskilda fastighetsägare genom följderna av en upplåtelse av ledningsrätt.

En konsekvens av det väl utbyggda nätet av ledningar inom området, där gatubredderna är endast tre-fyra meter med stödremor och där gångbanor saknas, är att marken är i hög grad utnyttjad och belastad. Till detta kommer att ytterligare ledningar kan komma att grävas ner i marken när schakttillstånd meddelats för Com Hem, Södertörns fjärrvärme och Tele2. Ytterligare ledningar med tillhörande anordningar finns det inte plats för i marken utan då riskerar man att säkerheten äventyras genom avgrävningar av kablar etc.

Utöver de fiberaktörerna finns inom ledningsområdet nedgrävda elledningar, dricks-, dagvatten- och avloppsledningar samt belysningsledningar. För varje tillkommande ledning ökar kommunens besvär och arbete vid drift och underhåll av gatan. Vid egna gatuarbeten ökar såväl de administrativa kostnaderna (t.ex. egna personalkostnader för samordning etc.) som kostnaderna för anläggningsarbetena (kapaciteten för grävmaskiner blir lägre, behovet av handschaktning ökar samt upphängning eller tillfällig flytt av kablar krävs). På samma sätt kan kommunens underhåll av egna VA-ledningar i gatan påverkas. Fler ledningar och ledningsägare innebär regelmässigt att arbetena pågår under längre tid och innebär därmed mer omfattande påverkan såväl för annan kommunal verksamhet som allmänhetens nyttjande av gatan. Därutöver ökar risken för att ledningar skadas såväl när de nya ledningarna ska grävas ner som när gatuarbete eller arbete på befintliga ledningar ska utföras i framtiden.

Det intrång som den beslutade ledningsrättsupplåtelsen medför för kommunen blir än större just genom områdets småskaliga karaktär samt också av antalet ledningar, då kravet på underhållsåtgärder m.m. normalt ökar ju fler områdets småskaliga karaktär ledningar som dras fram. Detta i sin tur får konsekvenser för farbarheten på vägarna samt för Kommunen i egenskap av fastighetsägare och väghållare; ju fler aktörer som har rättigheter i marken, desto fler aktörer kommer också att gräva i marken för att lägga ned samt underhålla ledningar. Varje gång så sker innebär det ett ingrepp i vägen som måste stängas av helt eller delvis till men för framkomligheten, som ju får anses som inte bara ett allmänt intresse utan även ett enskilt intresse för boende inom området på väg till och från sina fastigheter. Dessutom försämras gatustandarden och gatuanläggningens livslängd förkortas än mer med fler ingrepp.

Kommunen har under 2018 infört nya regler för schakttillstånd, innebärande att endast två nätägare med markavtal får tillgång till samma gaturum/offentlig plats. Det betyder att om en tredje nätägare har önskemål om att få lägga sitt nät i samma gaturum/offentlig plats så hänvisas man till att tillämpa ovan nämnda samordningslagstiftning.

Det finns redan idag ett problem med omhändertagandet av dagvatten inom stora delar av området. På en del håll saknas idag diken. Dikning utförs kontinuerligt då problem uppstår i dessa förtätningsområden där underhåll är eftersatt. Kommunen har avsatt medel för att komma tillrätta med eftersatt underhåll. Möjligheten för kommunen att gräva diken och anlägga brunnar försvåras om Stadsnätsbolaget ges ledningsrätt på sätt som lantmäterimyndigheten beslutat. Detta skulle innebära en betydande nackdel såvitt avser omhändertagandet av dagvattnet.

En mindre del av ledningsområdet (mellan kvarteret Skärmen och kvarteret Kompassen) riskerar naturmiljön att försämras genom att ledningsrätten delvis sträcker sig genom ett grönområde. Det finns en risk att träd och annan vegetation påverkas negativt, inte endast genom att vegetationen tas ned utan också att rotsystem skadas i samband med grävningsarbete i marken. Naturvärden riskerar därmed att gå förlorade.

I sammanhanget ska även poängteras att vid den intresseavvägning som ska göras enligt både 6 och 10 §§ ledningsrättslagen, ska stor hänsyn tas till kommunens uppfattning och bedömning. Detta eftersom denna grundar sig i överväganden som har sin grund i kommunens skyldigheter att svara för väghållning, gatubelysning, renhållning etc. i området. Att kommunen på ett välfungerande sätt över tid kan fullgöra sina skyldigheter är inte bara till gagn för allmänheten utan är också ett rättmätigt krav som medborgarna ställer på kommunen. Det torde därför krävas tungt vägande skäl för att gå emot kommunens uppfattning i en sådan här situation.

Ledningsrättsupplåtelsen innebär sammanfattningsvis olägenheter av betydelse, ur såväl allmän som enskild synpunkt, vilka överväger de eventuella fördelar vilka de än må vara, som eventuellt kan vinnas genom den. Ledningsrätten medför inte heller någon som helst nytta ur allmän synpunkt.

Proportionalitetsprincipen

Den ledningsrätt som Stadsnätsbolaget sökt utgör en i sammanhanget opropotionerlig åtgärd för att uppnå resultatet att kunna erbjuda bredband.

Ledningsrätt utgör den mest ingripande och mest olämpliga av dessa alternativ. Det finns fullgoda och bättre alternativ för att uppnå samma resultat.

Synnerligt men

Skulle domstolen, i motsats till kommunen, vara av uppfattningen att fördelarna trots alla olägenheter som uppkommer både från allmän och enskild synpunkt är så stora att ledningsrätt inte kan vägras med stöd av 6 § ledningsrättslagen är det kommunens uppfattning att ledningsbeslutet ändå ska upphävas enligt 12 § ledningsrättslagen då det orsakar synnerligt men för fastigheterna och eftersom den avsedda ledningen inte är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt.

Närmare om kommunens andrahandsyrkanden

För det fall att ledningsbeslutet, trots olägenheterna den för med sig, inte ska upphävas är det av vikt att den i vart fall inte orsakar större olägenhet än vad som är absolut nödvändigt. Det är ur allmän synpunkt närmast ett krav att hänsyn tas till områdets ändamålsenliga användning. Vid placeringen av ledningen kan det finnas mer än ett alternativ som är möjligt. Den ledande principen måste då vara att det alternativ ska väljas som vållar minst skada.

Genom att placera ledningen på ett djup om 1 meter och med en ledningsgata om en 0,5 meter minskas i någon mån det intrång som ledningsrättsupplåtelsen utgör för kommunen genom att kommunens möjligheter att fullgöra sina uppgifter i egenskap av väghållare, ledningshavare etc., inte kringkärs i samma utsträckning.

Genom att minska ledningsrättens bredd efter utförandetiden från 2 meter till 0,5 meter påverkas kommunens möjligheter att underhålla befintliga diken inte i lika stor utsträckning. Detta är viktigt inte minst såvitt gäller omhändertagande av dagvattnet som redan i dagsläget är en utmaning för kommunen. Omhändertagande av dagvatten är viktigt inte bara ur trafiksäkerhetssynpunkt utan också för att förhindra översvämningar.

Kommunens förhoppning är också att en smalare ledningsrättsupplåtelse skulle medföra att trafiken inte påverkas negativt i samma utsträckning om behov uppstår i framtiden av att gräva inom ledningsområdet. Ur allmän synpunkt är det angeläget att påverkan på trafiken blir så liten som möjligt.

Även ur naturhänseende är en smal ledningsgata att föredra framför en bred. Särskilt för det fall att det i framtiden finns behov av att utföra grävningsarbeten inom ledningsrättsområdet. Desto smalare detta område är, desto mindre blir sannolikt grävområdet, till gagn för den växtlighet som finns längs vägområdet.

Inom ledningsrättsområdet finns ett grönområde med ett flertal stora träd och annan växtlighet. Detta grönområde är av stor betydelse för området som sådant och för de som bor och vistas där. Att förlägga en ledningsrätt här med den följd att träd och annan växtlighet måste tas ned eller kraftigt beskäras, skulle vara mycket olyckligt och till men både för enskilda och allmänna intressen.

Vad gäller de föreskrifter som tagits in i ledningsbeslutet så har dessa på intet sätt anpassats till att det finns ett stort antal andra ledningar i marken, både sådana som utgör fastighetstillbehör som sådana som tillhör olika rättighetshavare. Det är också tveksamt att i föreskrifterna till ledningsbeslutet ta in något som i praktiken torde kunna ses som ett föreläggande enligt 19 § 2 st ledningsrättslagen (anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, BE1 s. 2), som i så fall ska företas inom myndighetens utredning av förutsättningarna för upplåtelsen.

Annan ersättning

Om ledningsrätt ändå inrättas begär kommunen, vad gäller den ersättning som ska betalas för upplåtelsen, att det vid framtagandet av ersättningsposten *annan ersättning* inte ska göras någon nedsättning av de schablonbelopp som redovisas i Lantmäteriets värderingshandbok s. 331 ff.

Den grundläggande principen bakom ersättningsreglerna i ledningsrättslagen är att upplåtarens ekonomiska ställning efter upplåtelsen ska vara densamma som om inte

någon upplåtelse kommit till stånd. Vid bestämmandet av ersättningens storlek ska 4 kap. expropriationslagen (1972:719), ExL, tillämpas.

Posten "annan ersättning" är den centrala när det gäller upplåtelse av utrymme för ledningar i allmän platsmark. Under denna post finns ett antal olika delposter. I Lantmäteriets värderingshandbok och Hammar Locum Metior AB:s utredning nämns särskilt delposterna administrativa merkostnader, asfaltskador beroende på skarvar efter grävning, olägenheter som vållas av ledningstillbehör i parkmark, olägenheter vid grävningsarbeten avseende gata och olägenheter avseende drift och underhåll av vatten- och avloppsnet.

I förevarande fall har Lantmäteriet inte fullt ut beaktat de merkostnader som ledningsupplåtelsen innebär för kommunen.

Såvitt gäller delposten administrativa merkostnader yrkas ersättning med 7,50 kr/löp-meter för hela ledningssträckan och inte endast de första 300 meterna (7,50 kr x 3 796 meter = 28 470 kr). Av Lantmäteriets värderingshandbok framgår på sidan 332 bland annat att ersättning ges med 7,50 kronor för de första 300 kilometerna. Därutöver yrkas ersättning med skäliga 25 000 kronor för kostnader som uppkommer i samband med att kommunen måste visa ut sina ledningar i samband med anläggandet av fiberledningen. Denna kostnad är beräknad utifrån kommunens verkliga kostnader som uppstår i samband med utvisning. Delposten finns upptagen som en ersättningsbar post i Hammar Locum Metior AB:s ovan nämnda utredning på sidan 60.

Såvitt gäller delposten asfaltskador beroende på skarvar efter grävning finns ingen anledning att på sätt Lantmäteriet gjort göra avdrag på ersättningen för att huvuddelen av gatorna är smala och i sämre skick. Den tillerkända ersättningen ska beräknas utifrån bland annat den trafikmängd som trafikerar de aktuella gatorna. Det faktum att gatorna är smala gör snarast att beläggningen på vägen slits hårdare än annars eftersom fler fordon ska samsas på en begränsad yta. Ersättning bör tillerkännas

kommunen med 20 kr/meter helt i enlighet med Lantmäteriets värderinghandbok på sidan 332 (20 kr x 3 796 meter = 75 920 kr).

Såvitt gäller delposten olägenheter vid grävningsarbeten avseende gata finns inte heller här anledning att på så sätt Lantmäteriet gjort göra avdrag på ersättningen. Eftersom gatorna är smala blir den olägenhet som uppkommer till följd av den upplåtna ledningsrätten större än vad som annars varit fallet. Ersättning bör tillerkännas kommunen med 7 kr/löpmeter helt i enlighet med Lantmäteriets värderinghandbok på sidan 332 (7 kr x 3 796 meter = 26 572 kr).

Såvitt gäller delposten olägenheter avseende drift och underhåll av vatten- och avloppsnät saknas anledning att inte se de aktuella gatorna som lokalgator eftersom området utgörs av ett nät av villagator med det antalet ledningskorsningar som det medför. Det är åtminstone uteslutet att gatunätet ska klassas som en primärled ("övrigt"). Det saknas således skäl att göra avdrag på ersättningen också i den här delen. Ersättning bör tillerkännas kommunen med 10,50 kr/löpmeter helt i enlighet med Lantmäteriets värdering handbok på sidan 332 (10,50 kr x 3 796 meter = 39 858 kr).

Såvitt gäller indexomräkningen så ska den beräknas enligt Lantmäteriets värderingshandbok på sidan 333 på så sätt att för de administrativa merkostnaderna, med undantag för kostnaderna för utvisning av kommunens ledningar, ska beloppet räknas om med KPI från den 1 januari 2014, vilket ger en uppräknings från 28 470 kr till 30 342 kr. För asfaltskador beroende på skarvar efter grävning ska beloppen räknas om med entreprenadindex vilket ger en uppräknings från 75 920 kr till 77 576 kr. För övriga delposter d.v.s. för olägenheter vid grävningsarbeten avseende gata och olägenheter avseende drift och underhåll av vatten- och avloppsnät ska beloppen räknas om med entreprenadindex, från 26 572 kr till 29 027 kr för olägenheter vid grävningsarbeten och från 39 858 kr till 43 540 kr avseende olägenheter avseende drift och underhåll av vatten- och avloppsnät.

Handläggningen hos Lantmäteriet

Syn har inte hållits på platsen under lantmäteriförrättningen trots att det varit ett uttryckligt krav och önskemål från kommunens sida. I övrigt kan inte heller de krav avseende motiveringsskyldigheten vid beslut som går enskild emot som förvaltningslagen generellt ställer upp på förvaltningsmyndigheterna anses vara uppfylld i ledningsbeslutet (32 § förvaltningslagen [2017:900]). Inte heller den specifikt i ledningsrättslagen stadgade motiveringsskyldigheten för ledningsbeslut som inrättas utan medgivande kan anses vara uppfylld i det överklagade beslutet (4 kap. 17 § 2 st. fastighetsbildningslagen genom 16 § ledningsrättslagen).

Rättegångskostnader

Ifråga om rättegångskostnader har domstolen att tillämpa 29 § ledningsrättslagen och 16 kap. 14 § andra stycket fastighetsbildningslagen. Enligt andra stycket ska sakägare som avstår mark få gottgörelse för sin kostnad oberoende av utgången i målet. 16 kap. 14 § tredje stycket fastighetsbildningslagen ska e contrario inte tillämpas. Kommunen bestrider således att 18 kap. 6 § RB eller 15 kap. 8 § PBL är tillämpliga i målet. Om rätten ändå skulle finna att dessa äger tillämplighet bestrids att det föreligger sådana omständigheter som avses i nämnda bestämmelser. Lantmäteriets beslut har gått kommunen emot, dels på grund av att ledningsrätt överhuvudtaget beviljats, dels ifråga om ersättningsnivån, dels ifråga om ledningsgatans djup och bredd. För att fullt ut kunna bedöma de olägenheter som aktuell ledningsrätt för med sig är det dessutom en förutsättning att syn hålls på platsen. Så har inte skett under lantmäteriförrättningen trots att det varit ett uttryckligt krav och önskemål från kommunens sida. Kommunens grunder är desamma som hos Lantmäteriet och har åter utförligt redogjorts för i överklagandet. Kommunen har därför skälig grund samt tillräckliga skäl för att överklaga beslutet och det finns inget i överklagandet som saknar fog.

Botkyrka Stadsnät

Det finns en uppenbar risk att befintliga kablar i marken kommer att grävas av om ledningsrätt medges. Schaktentreprenör har enligt Botkyrka Stadsnäts bedömning ingen möjlighet att utföra schakt utan att förstöra eller gräva av befintlig kritisk kanalisation.

Stadsnätbolagets förläggning kommer att korsa befintlig förläggning med uppenbar risk för avgrävningsskador. Botkyrka Stadsnätts nuvarande förläggning innehåller 136 stycken övergångar, 38 brunnar och 25 markskåp som är kritiska områden att schakta i.

I det område som Stadsnätbolaget söker ledningsrätt i har Botkyrka Stadsnät totalt 40 000 meter stråk och 50 000 meter fiberkabel nedlagd. Det som drabbas vid en avgrävning kommer att vara stamnätsförbindelser som försörjer kommunikationen mellan i området viktiga distributionsnoder. Påverkan vid avbrott på grund av schakt kommer att påverka tusentals kunder och kommer drabba kommunal verksamhet i form av skolor, daghem, socialförvaltning, studentbostäder och annan kommunal verksamhet som kommunicerar via Botkyrka Stadsnät. Dessutom kommer ett flertal nätoperatörer och dess kunder också att drabbas. Flertalet av dessa kunder har samhällskritiska funktioner och tjänster som är placerade i ett närbeläget datacenter.

Stadsnätbolaget

Bakgrund

Stadsnätbolaget bedriver verksamhet avseende etablering av fibernät och tillhandahållande av fiberanslutning till privata hushåll och företag och innehar i dag som nätägare markavtal för fibernät i drygt 25 kommuner, huvudsakligen i Mälardalen. Det är en central del av Stadsnätbolagets affärsmodell att själv äga de lokala accessnäten som man etablerar och driver för att på så sätt kunna kontrollera och garantera den servicenivå som tjänsteleverantörerna kräver, och för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna övervaka och underhålla näten.

Stadsnätbolaget tecknade under 2017 avtal med ett stort antal boende i kommunen om leverans av fiber till privata hushåll. Antal kundavtal uppgår till ca 1 000 st. I anslutning till ingåendet av dessa kundavtal ansökte Stadsnätbolaget på sedvanligt sätt om att ingå markavtal med kommunen för nedgrävning av fiberkablar och

etablering av fibernät i kommunen till sina befintliga kunder och övriga potentiella kunder inom kommunen. Kommunen nekade dock Stadsnätsbolaget att teckna markavtal. På motsvarande sätt har det klagande kommunala stadsnätsbolaget, Botkyrka Stadsnät, underlåtit att ge Stadsnätsbolaget meningsfull återkoppling och besked om möjlighet och skälig kostnad för att hyra ledningar i befintlig kanalisation.

Klagandena har genom sin vägran och motvillighet orsakat att Stadsnätsbolaget sett sig tvunget att ansöka om den ledningsrätt som målet gäller.

Genom de befintliga kundavtal som Stadsnätsbolaget således redan har tecknat med boende i kommunen, har Stadsnätsbolaget redan en etablering och ett ansvar i kommunen i förhållande till ett stort antal hushåll, på motsvarande sätt som de konkurrerande aktörer, Teliasonera, IP Only m.fl. som kommunen refererar till i sitt överklagande. Situationen innebär alltså att, ifall ledningsrätten inte skulle bestå, skulle ett stort antal hushåll i kommunen inte ha möjlighet att ansluta sig och få fiberuppkoppling på de villkor som Stadsnätsbolaget erbjuder sina kunder och som de har ingått avtal med Stadsnätsbolaget om.

Kommunens tecknande av markavtal med och beviljande av schakttillstånd för de konkurrenter till Stadsnätsbolaget och övriga aktörer som räknas upp, men inte med Stadsnätsbolaget - liksom överklagandet av nu aktuellt ledningsrättsbeslut som sökts och meddelats till förmån för Stadsnätsbolaget på grund av kommunens avtalsvägran - är ett uttryck för att kommunen inte iakttar likabehandlingsprincipen och heller inte agerar konkurrensneutralt i förhållande till olika privata fiberaktörer.

Angående lämplighetsprövningen

Stadsnätsbolaget har inte uteslutit att viss annan dragning/sträckning av ledningen skulle kunna vara mer ändamålsenlig, och har inte hävdats att någon ovillkorlig rätt att ta i anspråk något visst exakt markutrymme föreligger. Stadsnätsbolaget anser dock att den sträckning som beslutats av Lantmäteriet är ändamålsenlig och lämplig.

Kommunens tolkning av begreppet "tjäna visst ändamål" bestrids. Det finns inget i ledningsrättslagen som stödjer kommunens tolkning om att beviljad ledningsrätt måste bidra med "något som inte finns sedan tidigare". Kommunens argumentation är präglad av ett monopolistiskt och klart konkurrensbegränsande synsätt, i linje med att kommunen godtyckligt vill kunna välja vilka operatörer och andra aktörer som ska få finnas och etablera sig i kommunen.

Det bestrids att förutsättningar att tillämpa den s.k. utbyggnadslagen till förmån för Stadsnätsbolaget föreligger och att frågan överhuvudtaget har relevans för rättens prövning av den beviljade ledningsrätten. När det gäller kommunens ståndpunkt att ändamålet med ledningsrätten skulle kunna tillgodoses på annat sätt, ska det understrykas att 6 § ledningsrättslagen om att ledningsrätt ej får upplåtas om *"ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt"*, inte tar sikte på och avser att det ska vägas in och prövas om det finns alternativa upplåtelseformer som kan ge operatören tillgång till önskat utrymme för ledning eller anordning. Det som i stället avses är om det finns alternativa vägar *för dragningen/sträckningen* av ledningen inom området.

Möjligheten att göra gällande samordning av datatrafik enligt LEK saknar relevans för rättens bedömning av riktigheten av det meddelade ledningsrättsbeslutet.

Stadsnätsbolaget har inte haft skyldighet att nyttja någon infrastruktur, och har heller inte underlåtit att nyttja någon infrastruktur, på ett sätt som medför att den beviljade ledningsrätten ska upphävas eller ändras.

Kommunens påstående om att det skulle åligga berörd ledningsägare att styrka att andra lämpliga alternativ inte finns är felaktigt, grundlöst och bestrids. Stadsnätsbolaget har inte heller under lantmäteriförrättningen haft någon skyldighet att lägga fram skäl till varför det inte skulle vara möjligt för bolaget att nyttja den infrastruktur som finns med stöd av utbyggnadslagen. Påståendet är grundlöst och felaktigt. Därtill kommer att Stadsnätsbolaget under processen med ansökan om ledningsrätten vid flera tillfällen vänt sig till och haft en dialog med kommun

gällande markavtal med kommunen, men som framgått blivit nekade ett sådant avtal. Stadsnätbolaget har även tillfrågat det klagande kommunala stadsnätbolaget, Botkyrka Stadsnät, om hyra av kanalisation, men har aldrig fått någon saklig, konkret och meningsfull respons, och ingen precisering av någon (skälig) kostnad, utan endast beskedet att "det blir dyrt". På grund av det sagda har det som framgått varit nödvändigt och enda framkomliga väg för Stadsnätbolaget att ansöka om ledningsrätt.

Stadsnätbolaget anser inte att kommunens bedömning av behoven på den aktuella tjänstemarknaden, och att det enligt kommunen redan skulle finnas tillräckligt med tjänsteleverantörer inom kommunen, är relevant eller utgör något skäl att upphäva eller ändra ledningsrättsbeslutet.

Angående intresseavvägningen

Stadsnätbolaget bestrider kommunens uppgift om att gatubredder endast skulle uppgå till 4 meter. Ingen utredning har lagts fram som styrker vad kommunen påstår. Tvärtom utvisar Lantmäteriets utredning och mätningar en vägbredd på 6-10 meter, och att ingen väg är mindre än 6 meter bred (se Lantmäteriets protokoll PR2 av den 2 november 2018, sid. 4).

Det bestrids att någon säkerhet skulle äventyras genom avgrävningar av kablar etc. på grund av att ledningsrättsbeslutet består. Vad klagandena anför är endast ogrundad spekulation. Ingen utredning har lagts fram som ger vid handen att någon sådan särskild risk skulle föreligga. Stadsnätbolagets grävning och etablering av kanalisation skiljer sig inte och utgör ingen förhöjd risk jämfört med de aktörer som kommunen gett markavtal.

Stadsnätbolaget bestrider att påtalade förhållanden skulle innebära problem av någon betydelse för prövningen av beviljad ledningsrätt. Vad som anføres är, även om det skulle visas vara korrekt, inget som kan medföra att beslutet om ledningsrätt ska upphävas.

Stadsnätsbolaget bestrider kommunens uppfattning att ledningsrättsupplåtelsen har "inga som helst fördelar". Det medför en stor fördel för medborgare och kommuninvånare att fritt kunna välja mellan olika fiberaktörer och nätägare och deras olika tjänster och villkor när det gäller fiberanslutning. Även här framskymtar i det kommunen anför ett konkurrensrättsligt begränsande och snedvridande resonemang där kommunen aktivt motverkar och godtyckligt anser sig kunna stänga ute icke önskade aktörer med motiveringen att kommunen själv erbjuder fiber, eller att det redan, enligt kommun, finns tillräckligt många aktörer. Den omständigheten att kommunen generöst ingått markavtal med ett stort antal andra aktörer förändrar inte att kommunen begränsar och snedvrider konkurrensen på marknaden *i förhållande till Stadsnätsbolaget*.

Prövningen i förevarande mål om ledningsrätt bör ske mot bakgrund av att kommunen, likt Hässleholms kommun i patent- och marknadsdomstolen (PMD), mål nr PMT 11545-17, agerar på ett sätt som syftar till att stänga ute privata fiberaktörer, helt eller delvis, från marknaden.

Vad kommunen framför om problem med ökade underhållsåtgärder, konsekvenser för farbarheten och framkomligheten samt försämring av gatustandarden och gatans livslängd bestrids. Det är inte trovärdigt eller underbyggt och det är heller inte styrkt att just Stadsnätsbolagets ledningsrätt skulle medföra dessa konsekvenser.

Kommunen har enligt egen uppgift redan sju stycken ledningshavare/ rättighetshavare och uppger att det därtill finns ytterligare tre operatörer som efter godkänt schakttillstånd kommer att ha rätt att lägga ned ledningar inom området. Om problemen vore av den omfattning och utbredning som kommunen hävdar i förhållande till Stadsnätsbolaget i detta mål, skulle kommunen rimligen aldrig ha ingått markavtal med och förklarat sig stå i begrepp att bevilja nya schakttillstånd med tre nya aktörer. Att just Stadsnätsbolagets ledning skulle orsaka de problem och olägenheter som kommunen hävdar, saknar stöd i utredningen och kan heller inte underbyggas rent logiskt. Den inverkan Stadsnätsbolagets ledning kommer ha

på förhållandena kan aldrig, med beaktande av det stora antalet övriga befintliga ledningar, under några förhållanden bli annat än högst marginell.

Vad gäller karaktären på området i kommunen där ledningsrätten beviljats, ska framhållas att denna överensstämmer helt med områden i flera andra kommuner där Stadsnätbolaget har förlagt fiber, t.ex. Järfälla, Täby och Upplands Väsby, vilka har samma småskaliga karaktär. Förläggning av fiber sker relativt snabbt, inom tätbebyggelse schaktas ca 2 000 meter per vecka, och inga schakt lämnas öppna under natt. Olägenheten för kommunen och dess invånare är därför mycket begränsad.

Det finns inget stöd för, ingen utredning om och heller ingen logik i att just Stadsnätbolagets ledning skulle orsaka eller förvärra redan befintliga påstådda problem med dagvattnet. Den inverkan Stadsnätbolagets ledning skulle kunna ha på uppgivna problem kan aldrig under några förhållanden vara annat än högst marginell. Det noteras därtill att kommunen själv uppger att man avsatt medel för att komma till rätta med det uppgivna problemet.

Inga naturvärden riskerar att gå förlorade genom att Stadsnätbolagets ledningsrätt består. Stadsnätbolaget finns som ovan nämnts etablerat i ett stort antal kommuner och har stor erfarenhet av anläggning av fiberkabel. Det saknas därför grund för kommunens spekulationer om att träd och annan vegetation och rotsystem skulle skadas.

Kommuninvånarna har uteslutande fördelar och nytta av ledningsrätten, vilka tydligt överväger den eventuella olägenhet som ledningsrätten skulle kunna innebära från allmän synpunkt. Med hänsyn till den redan befintliga situationen i kommunen med ett stort antal aktörer och markavtal bestrids dock på nytt att någon ytterligare olägenhet överhuvudtaget uppkommer genom Stadsnätbolagets ledningsrätt.

Valmöjlighet, mångfald av tjänster i framväxten av det digitala samhället samt konkurrens mellan olika aktörer på fibermarknaden, är synnerligen starka och

legitima värden och fördelar ur medborgarnas och de enskilda kommuninvånarnas synvinkel, men innebär också nytta från allmän synpunkt och fördelar som det allmänna, kommunen i detta fall, har att beakta och lägga till grund för sina ställningstaganden på ett icke-diskriminerande och neutralt sätt. Stadsnätsbolaget gör gällande att den upplåtna ledningsrätten som framgått är till övervägande nytta från allmän synpunkt och för kommunens invånare och att klagandenas talan därför ska lämnas utan bifall.

Stadsnätsbolaget bestrider under alla förhållanden att någon sådan olägenhet uppkommer genom den beviljade ledningsrätten, att det skulle finnas skäl för rätten att upphäva ledningsrätten. Det åligger klagandena att styrka sitt påstående härom.

Angående synnerligt men

Stadsnätsbolaget bestrider att något synnerligt men uppkommer för berörda fastigheter genom den beviljade ledningsrätten. Påståendet saknar grund. Under alla förhållanden ska ledningsrätten upprätthållas då det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt att fri etableringsrätt och konkurrens föreligger på marknaden för fiberanslutning och tillhandahållande av fibertjänster.

Angående proportionalitetsprincipen

Stadsnätsbolaget bestrider vad kommunen anför om proportionalitet och skada. Den beviljade ledningsrätten är proportionerlig och medför ingen skada.

Närmare om kommunens andrahandsyrkanden

Den sträckning av ledningen som är beslutad av Lantmäteriet utgör den sträckning som vållar minst skada.

Stadsnätsbolaget följer vid förläggning av kanalisation den branschgemensamma etablerade standarden - Robust Fiber - som tagits fram av Post- och telestyrelsen (PTS) och ett stort antal aktörer inom telekombranschen. Kommunens yrkande om förläggning på en meters djup är omotiverat, avviker från anvisningarna enligt

Robust Fiber och bestrids. Även kommunens begäran om en minskning av ledningsrättens bredd efter utförandetiden till en halv meter bestrids, då en sådan minskning är omotiverad och bl.a. skulle försvåra placeringen av nödvändiga markskåp.

Stadsnätsbolaget anser i likhet med Lantmäteriet att det inte finns några hinder mot ledningsrättsupplåtelsen på grund av vad kommunen anför om möjligheten att fullgöra sina uppgifter.

Stadsnätsbolagets kanalisation är, inklusive skyddsror och förekommande kopplingar, inte bredare än 15 cm i diameter, och kan således förläggas i mycket trånga utrymmen utan negativ inverkan på vare sig trafik, natur eller grönområden. Vad klagandena anför om en smalare ledningsrättsupplåtelse/en smal ledningsgata är inte av karaktären att utgöra skäl för någon förändring av eller något hinder för den beviljade ledningsrätten. Stadsnätsbolagets ledning medför i praktiken ingen som helst förändring eller försämring jämfört med den redan föreliggande situationen med de alla befintliga ledningar som kommunen redan tillåtit andra aktörer att gräva ned. Eventuella problem skulle ha uppstått redan tidigare enligt vad också förrättningslantmätaren Anders Isberg konstaterade vid ärendets handläggning hos Lantmäteriet.

Meddelade föreskrifter enligt ledningsrättsbeslutet är adekvata, avvägda och anpassade till föreliggande förhållanden, och utgör inte någon grund för att upphäva eller förändra ledningsrättsbeslutet. Föreskrifterna innehåller ingenting som utgör eller kan ses som ett föreläggande enligt 19 § andra stycket ledningsrättslagen enligt vad kommunen anför.

Angående annan ersättning

När det gäller frågan om den ersättning som ska betalas bestrider Stadsnätsbolaget vad klagandena anför och yrkar för egen del att Lantmäteriets ersättningsbeslut ska stå fast. Av Lantmäteriet gjorda avdrag på ersättningen är motiverade och beslutad ersättning är skälig. Kommunen har inte styrkt att man lidit skada eller annars på

grund av olägenheter eller annan grund skulle vara berättigad till den högre ersättning som yrkas.

Handläggningen hos Lantmäteriet

Ledningsbeslutet är tillräckligt och adekvat motiverat i enlighet med gällande krav och det bestrids vad klagandena anför. Beredningen av ärendet hos Lantmäteriet har varit mycket noggrann och omsorgsfull och det kan inte finnas några oklarheter gällande vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens beslut. Skulle det likväl anses att någon brist föreligger när det gäller motiveringen av beslutet, medför detta under inga förhållanden att beslutet ska upphävas eller undanröjas.

Botkyrka Stadsnäts överklagande

Stadsnätsbolaget använder sedan lång tid vid alla sina etableringar den av Post- och telestyrelsen (PTS) drivna informationstjänsten Ledningskollen.se samt även annat tillgängligt kartmaterial och begär utsättning av andras ledningar innan grävning påbörjas. Härigenom är risken att grävskador uppstår minimal. Ledningarna i Botkyrka kommun ligger inte tätare eller annorlunda än i andra kommuner. Stadsnätsbolagets fiberetablering innefattar ett lokalt accessnät som inte har någon inverkar på varken stamnätsförbindelser eller samhällskritiska funktioner. Botkyrka Stadsnäts farhågor och spekulationer om vad som skulle kunna hända är grundlösa och överdrivna, och utgör på intet sätt någon grund för att bifalla överklagandena och upphäva den beviljade ledningsrätten.

Stadsnätsbolaget bestrider Botkyrka Stadsnäts begäran om att förläggningen av kanalisationen ska ske "två meter från mitten" av bolagets befintliga ledningsläge och ställer sig frågande till meningen och det ändamålsenliga med denna begäran. Stadsnätsbolaget förlägger som framgått sin fiber i enlighet de principer och den standard som framgår av Robust Fiber.

Rättegångskostnader

Klagandena har på ett ingående och utförligt sätt deltagit i handläggningen av ärendet vid Lantmäteriet och har inför mark- och miljödomstolen inte lagt fram

något konkret, nytt och relevant som inte redan varit föremål för ingående utredning och prövning av Lantmäteriet. Klagandena har bort inse att något väsentligen nytt inte rimligen med fog kan vinnas genom en rättegång i domstol grundat på den talan som förs.

UTREDNINGEN

Stadsnätsbolaget har som skriftlig bevisning åberopat korrespondens mellan Stadsnätsbolaget och Botkyrka kommun.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolens handläggning av målet

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet utan sammanträde med stöd av 29 § ledningsrättslagen och 16 kap. 8 § FBL. Parterna har beretts tillfälle att slutföra sin talan. Mark- och miljödomstolen har hållit syn.

Lantmäteriets handläggning

Kommunen har framfört att det förelegat brister i Lantmäteriets handläggning. Dessa brister har dock inte åberopats som grund för upphävande eller undanröjande av Lantmäteriets beslut. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har det under alla förhållanden inte framkommit några sådana formella fel i Lantmäteriets handläggning som påverkar domstolens prövning av målet.

Ska ledningsbeslutet upphävas?

Rättslig reglering

Enligt 1 § ledningsrättslagen kan den som för en ledning eller annan anordning vill utnyttja ett utrymme inom en fastighet få rätt till det (ledningsrätt). En ledningsrätt omfattar, enligt vad som bestäms vid förrättningen, befogenheten att inom fastigheten vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning.

Av 2 § ledningsrättslagen framgår för vilket slag av ledningar som lagen gäller.

Enligt 6 § ledningsrättslagen får ledningsrätt inte upplåtas om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt, eller om olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den. I bestämmelsen föreskrivs alltså dels en lämplighetsprövning, dels en intresseavvägning.

Enligt 10 § ledningsrättslagen följer vidare att ledningsrätt inte får upplåtas om olägenhet av någon betydelse uppkommer för allmänt intresse. Detta gäller inte när upplåtelsen är till övervägande nytta från allmän synpunkt.

I 12 § första stycket ledningsrättslagen anges att mark får tas i anspråk för en ledning på en fastighet om det inte orsakar synnerligt men för fastigheten.

Bör ändamålet lämpligen tillgodoses på annat sätt?

Kommunen har gjort gällande att ändamålet kan tillgodoses på andra betydligt lämpligare sätt än genom ledningsrätt eftersom Stadsnätsbolaget genom att utnyttja befintlig kanalisation i området obehindrat kan bedriva sin verksamhet och erbjuda hushåll och företag tillgång till bredband. Enligt kommunen har Stadsnätsbolaget dessutom möjlighet att hyra in sig på annan aktörs svartfiberkabel samt att göra gällande samordning av datatrafik enligt LEK. Kommunen har därtill ifrågasatt att den ifrågavarande ledningsrätten överhuvudtaget tjänar visst ändamål på det sätt som förutsätts i ledningsrättslagen eftersom det ändamål som ledningsrätten är tänkt att bidra med redan tillgodoses genom att det i området finns ett flertal aktörer som tillhandahåller såväl rör och fiberledningar för ändamålet att erbjuda hushåll och företag tillgång till bredband.

Mark- och miljödomstolen kan inledningsvis konstatera att det i målet är fråga om en elektronisk kommunikationsledning för utbyggnad av fiberoptiskt nät i syfte att erbjuda hushåll och företag tillgång till bredbandsnät. Ledningen är därmed i enlighet med 2 § första stycket 1 ledningsrättslagen av sådan viss beskaffenhet och tjänar sådant visst ändamål som förutsätts för den ska omfattas av ledningsrätts-

lagen. Det förhållandet att det finns andra aktörer som också tillhandahåller elektroniska kommunikationsledningar för detta ändamål saknar därvid betydelse.

Vad sedan gäller frågan om ändamålet bör tillgodoses på annat sätt gör mark- och miljödomstolen följande bedömning.

Ledningsrättslagen syfte är att ge ledningens ägare en sakrättsligt skyddad rätt att dra fram och bibehålla olika slags ledningar över annans mark. Det är alltså fråga om ett särskilt rättsinstitut, som ska vara mer avpassat för det ändamålet än servitut och nyttjanderätt och mindre komplicerat än expropriation (se prop. 1973:157 s. 80 f. och s. 85 ff., jfr NJA 2004 s. 336.). Den s.k. utbyggnadslagen har ett annat syfte - att främja utbyggnaden av bredbandsnät. I samband med att utbyggnadslagen trädde ikraft infördes även ändringar i ledningsrättslagen. Det var dock inte fråga om bestämmelser som begränsade möjligheterna att söka ledningsrätt. Det kan tilläggas att även LEK har ett annat syfte än ledningsrättslagen.

Högsta domstolen har dessutom i rättsfallet NJA 2013 s. 795 konstaterat att ledningsrättslagen är särskilt anpassad för sitt ändamål, både när det gäller rättens utformning och villkoren för den, och att avvägningsreglerna i 6 och 10 §§ tar sikte på motstående intressen av annat slag än markägarens intresse av att utrymme kan disponeras på någon annan rättslig grund. Av rättsfallet framgår också att vad som ska prövas vid bedömningen av om ändamålet kan tillgodoses på "annat sätt" är om det kan finnas lämpliga alternativ för ledningsdragningen eller placeringen av anordningen. Oavsett ordalydelsen i 6 § ska alternativa rättsliga lösningar alltså inte vägas in i lämplighetsbedömningen. I enlighet med vad som uttalats i rättsfallet NJA 2013 s. 441 kan det däremot finnas skäl att pröva alternativa tekniska utföranden.

Vad kommunen har anfört beträffande Stadsnätsbolagets möjligheter att tillgodose ändamålet genom lokalisering via existerande kanalisation eller genom hyra av redan existerande fiber är alltså inte omständigheter som ska vägas in i lämplighetsbedömningen enligt 6 §.

Enligt förarbetena har sökanden dock inte någon ovillkorlig rätt att få utnyttja just det utrymme som ansökan avser. Om det innebär mindre olägenhet för fastighetsägaren att utrymme upplåtes på annan plats och detta utrymme också är lämpligt för ändamålet, har det ansetts att sökandens intresse bör vika (se prop. 1973:157 s. 100 f.).

Kommunen har anfört att den sträckning av ledningen som beslutas av Lantmäteriet utgör den som vållar minst skada. Det finns det alltså inte skäl att upphäva Lantmäteriets ledningsbeslut på den grunden att det finns ett lämpligare sätt att tillgodose ändamålet. Domstolen återkommer till frågan om det finns skäl att ändra ledningsbeslutet med anledning av vad klagandena yrkat i andra hand.

Överväger olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt de fördelar som kan vinnas genom den?

Domstolen har uppfattat det som att såväl kommunen som Botkyrka Stadsnät gör gällande att olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den.

Förfarandena ger inte någon egentlig ledningen vad gäller den intresseavvägningen som ska ske enligt 6 § ledningsrättslagen (se prop. 1973:157 s. 100 f. och 131 f.). Det står dock klart av förarbetena att bestämmelsen har fått sin utformning efter mönster av den motsvarande regeln i 2 kap. 12 § första stycket ExL. Av detta kan den slutsatsen dras att avvägningen ska ske med beaktande av samtliga relevanta intressen och att hänsyn ska tas inte bara till ekonomiska utan också till ideella värden (se prop. 1972:109 s. 219). Av det ovan nämnda rättsfallet NJA 2013 s. 795 framgår vidare att invändningar från en kommuns sida ska ges tyngd vid en bedömning enligt ledningsrättslagen, men att det krävs att kommunen kan peka på mer konkreta nackdelar vid intresseavvägningen.

Till de fördelar som kan vinnas genom upplåtelsen hör Stadsnätsbolagets enskilda intresse av en sakrättsligt skyddad rätt till elektronisk kommunikationsledning. Till

fördelarna hör också kommuninvånarnas möjlighet att fritt välja mellan ytterligare fiberaktörer och nätägare och deras olika tjänster och villkor.

Kommunen har, som fastighetsägare och som företrädare för allmänna intressen, visserligen lyft fram åtskilliga olägenheter med upplåtelsen. Lantmäteriet har dock ansett att ingreppet i aktuella fastigheter är ringa och att ledningsrätten inte stör markanvändningen. De iakttagelser som mark- och miljödomstolen har gjort vid syn på två av fastigheterna ifråga medför ingen en annan bedömning från domstolens sida. Varken kommunen eller Botkyrka Stadsnät har i övrigt presenterat någon närmare riskbedömning eller utredning till stöd för sina invändningar mot upplåtelsen. De nackdelar som kommunen och dess helägda dotterbolag framfört är därmed inte tillräckligt konkreta för att utgöra skäl att upphäva ledningsbeslutet. Detta gäller även med beaktande av den del av ledningsrätten som löper invid grönområdet inom kvarteret Kompassen/Skärmen.

Är upplåtelsen till övervägande del till nytta från allmän synpunkt?

Kommunen har gjort gällande att den beslutade ledningsrätten strider mot 10 § ledningsrättslagen i det att upplåtelsen inte till övervägande del är till nytta från allmän synpunkt.

Paragrafen ifråga är en generell bestämmelse om skydd för allmänt intresse och ska ses som ett komplement till kravet på planmässighet och innebär att beslutsmyndigheten kan avslå en ansökan om ledningsrätt med hänvisning till att exempelvis trafik-, miljövårds- eller naturvårdsintressen orsakas en olägenhet av någon betydelse (se prop. 1973:157 s. 134).

Mark- och miljödomstolen delar Stadsnätsbolagets uppfattning att valmöjlighet, mångfald av tjänster i framväxten av det digitala samhället samt konkurrens mellan olika aktörer på fibermarknaden är ett starkt allmänt intresse. Domstolen anser att upplåtelsen därmed till övervägande del är till nytta från allmän synpunkt. En avvägning enligt 10 § ledningsrättslagen medför därför inte heller att ledningsbeslutet ska upphävas.

Är upplåtelsen proportionerlig?

Kommunen har gjort gällande att den ledningsrätt som Stadsnätbolaget sökt utgöra i sammanhanget oproportionerlig åtgärd för att uppnå resultatet att kunna erbjuda bredband. Mark- och miljödomstolen anser dock att upplåtelsen är ändamålsenlig, nödvändig för att uppnå det avsedda ändamålet och att den fördel som vinnas står i rimlig proportion till den skada som ingreppet orsakar kommunen (jfr NJA 2018 s. 753).

Medför ledningsrätten synnerligt men för fastigheterna?

Kommunen har alternativt gjort gällande att upplåtelsen orsakar synnerligt men för aktuella fastigheter. För att synnerligt men enligt 12 § ledningsrättslagen ska föreligga krävs enligt förarbetena att det ska vara fråga om ett ”höggradigt intrång” (prop. 1973:157 s. 135). Enligt mark- och miljödomstolens bedömning medför den upplåtna ledningsrätten inte synnerligt men för kommunens fastigheter.

Slutsats

Det finns enligt mark- och miljödomstolens bedömning inte skäl att upphäva Lantmäteriets ledningsbeslut på någon av de grunder klagandena framfört. Deras förstahandsyrkanden ska därför avslås.

Ska ledningsbeslutet ändras eller förenas med ytterligare föreskrifter?

Kommunen har i andra hand yrkat att ledningsbeslutet med stöd av 22 § ledningsrättslagen ska förenas med vissa ytterligare föreskrifter.

Vad ett ledningsbeslut ska innehålla framgår av 22 § första stycket ledningsrättslagen. Utöver bland annat uppgift om ledningens ändamål och huvudsakliga beskaffenhet och det utrymme som upplåts ska beslutet enligt punkten 7 även ange vad som i övrigt behöver föreskrivas rörande ledningen. Någon närmare precisering av vad som varit avsikten med denna punkt framgår inte av förarbetena.

Angående föreskrift om ledningsdjup

I ledningsrättsbeslutet finns en föreskrift om att ledningsrättshavaren ska utöva de befogenheter som följer med ledningsrätten så att belastad fastighet eller rättighetshavare inte betungas mer än nödvändigt (se beskrivningen, aktbilaga BE1). Kommunen har dock därutöver bland annat begärt en föreskrift om att fiberkabeln ska förläggas på ett djup av 1 meter. Mark- och miljödomstolen anser att en sådan föreskrift i förevarande fall skulle kunna innebära en olämplig begränsning av ledningsrättens utövande och att kommunens andrahandsyrkande i den delen därför ska avslås.

Angående föreskrift om åläggande för Stadsnätsbolaget att följa vid var tid gällande kommunala föreskrifter/regler

Lantmäteriet har inom ramen för förrättningen hanterat kommunens andrahandsyrkande avseende föreskrifter om åläggande för Stadsnätsbolaget att följa vid var tid gällande kommunala föreskrifter/regler gällande schaktning och trafikplaner. Mark- och miljödomstolen gör inte någon annan bedömning än Lantmäteriet varför andrahandsyrkandet ska avslås även i den delen.

Angående ändrat utrymme

Kommunen har i andra hand även yrkat att ledningsbeslutet ska förenas med dels en föreskrift innebärande att ledningsgatan efter utförandetiden begränsas till en bredd om 0,5 meter, dels en föreskrift om att ledningsrätt inte medges invid grönområdet inom kvarteret Kompassen/Skärmen. Även om kommunen har åberopat 22 § ledningsrättslagen som grund för sitt andrahandsyrkande kan det inte uppfattas på annat sätt än att kommunen begär att ledningsbeslutet ska ändras såvitt avser det utrymme som tas i anspråk. Motsvarande gäller Botkyrka Stadsnäts andrahandsyrkande om att fiberkabel ska förläggas med två meter från mitten av Botkyrka Stadsnäts befintliga ledningsläge.

Av Lantmäteriets ledningsbeslut framgår att ledningsutrymmet är 4 meter under utförandetiden och 2 meter efter utförandetiden. Ledningsrättsområdet ska omfatta

ett område som ger ledningsägaren såväl möjlighet att anlägga ledningen med tillbehör som att i framtiden se till, underhålla, reparera och förnya ledningen. Mark- och miljödomstolen bedömer att 0,5 meters bredd är otillräckligt för ändamålet, placering av markskåp och framtida arbeten med ledningen. Det finns alltså inte skäl att bifalla andrahandsyrkandet i den delen.

Vad gäller Botkyrka Stadsnäts andrahandsyrkande så får det förmodas att en sådan förläggning av ledningen även skulle innebära mindre olägenhet för fastighetsägaren, dvs. kommunen. Det har dock inte framkommit att utrymmet är lämpligt för ändamålet eller att det utifrån en intresseavvägning enligt 6 och 10 §§ ledningsrättslagen finns skäl att bifalla Botkyrka Stadsnäts andrahandsyrkande.

Vad gäller kommunens yrkande om att ledningsrätt inte ska medges invid grönområdet inom kvarteret Kompassen/Skärmen har mark- och miljödomstolen, som framgått ovan, kommit fram till att det inte finns något hinder enligt 6, 10 eller 12 §§ ledningsrättslagen mot den sträckning av ledningen som Lantmäteriet beslutat om. Det finns därmed inte heller skäl att ändra ledningsrätten för den aktuella sträckan. I linje med detta anser domstolen att det inte heller finns förutsättningar för en föreskrift med det innehåll som kommunen yrkat.

Slutsats

Mark- och miljödomstolen anser sammanfattningsvis att det inte finns skäl att bifalla klagandenas andrahandsyrkanden avseende ytterligare föreskrifter och ändring av upplåtet utrymme.

Kommunens andrahandsyrkande avseende ersättning

Kommunen har i andra hand även yrkat att Lantmäteriets ersättningsbeslut ska ändras på så sätt att Stadsnätsbolaget ska förpliktas att till kommunen utge annan ersättning med 205 486 kr och att ersättningen alltså ska bestämmas till totalt 209 236 kr.

Av 13 § ledningsrättslagen framgår att i fråga om ersättning för upplåtelse av mark eller annat utrymme på fastighet ska 4 kap. ExL tillämpas.

Inledningsvis konstaterar mark- och miljödomstolen att kommunen inte har ifrågasatt den av Lantmäteriet tillämpade beräkningsmodellen som sådan. Frågan gäller istället storleken på ingående parametrar.

Lantmäteriet har i sitt ersättningsbeslut motiverat tillämpade parametrar. Domstolen ansluter sig till Lantmäteriets bedömningar i dessa delar och anser att det kommunen anfört och vad som i övrigt framkommit i målet inte utgör skäl att ändra Lantmäteriets beslut.

Som framgår av Lantmäteriets värderingsutredning är beloppen avseende s.k. annan ersättning dock i 2014 års nivå (se aktbilaga UT2). Kommunen har yrkat att delar av ersättningen ska räknas upp med olika entreprenadindex istället för KPI. Dessa har i inlägga från kommunen angetts för januari 2019. Domstolen har inte tillgång till senare index, men finner att det vägda medelvärdet av de av kommunen tillämpade indexen är lägre än KPI. Mot denna bakgrund anser domstolen att det inte finns skäl att frånga den av Lantmäteriet tillämpade indexserien, dvs. KPI. Beloppen ska därför räknas upp med KPI från den 1 januari 2014 till dag för ersättningsbeslutet. Så har också skett i Lantmäteriets skäl till beslutet. I ersättningsbeslutet som sådant har beloppen dock inte räknats upp varför mark- och miljödomstolen ändrar beslutet på så sätt som framgår av domslutet, varvid domsdag använts som värdetidpunkt.

Rättegångskostnader

Mark- och miljödomstolen anser inte att några sådana omständigheter som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken är för handen i fråga om kommunens talan. Stadsnätbolaget ska därmed enligt 29 § ledningsrättslagen jämte 16 kap. 14 § andra stycket FBL ersätta kommunen som för rättegångskostnader i den utsträckning kostnaderna varit skäligen påkallade för att tillvarata kommunen rätt.

Kommunen har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 316 391 kr inklusive moms, varav 164 013 kr avser ombudsarvode, 89 100 kr utlägg för underkonsulten Svefa och 63 278 kr moms.

Stadsnätsbolaget har bestritt kommunens yrkande och vitsordat ett belopp om 132 000 kr exklusive moms, vilket motsvarar Stadsnätsbolaget eget yrkande om rättegångskostnader, varav 120 000 kr avser ombudsarvode.

Målet har handlagts hos domstolen under knappt sex månader och det har inte varit av särskilt komplicerad art. Den syn som hållits pågick i cirka 45 minuter. Skriftväxlingen i målet har inte heller varit ovanligt omfattande. Kommunens yttranden har dock varit långa. Vidare saknar kommunens kostnadsräkning uppgift om antal timmar som nedlagts på målet och innehåller inte heller någon mer utförlig specifikation av det arbete som utförts. Mot denna bakgrund anser domstolen att det av kommunen yrkade beloppet för ombudsarvode är för högt. Ett belopp motsvarande vad Stadsnätsbolaget yrkat för ombudsarvode, 120 000 kr moms, får anses för anses som skäligt i den delen.

Vad sedan avser yrkandet om ersättning för utlägg till underkonsulten Svefa så framgår av kostnadsräkningen att Svefa biträtt bland annat vid beräkning av ersättning samt bistått vid upprättande av handlingar. Även vad gäller Svefas arbete saknas dock uppgift om antalet timmar som nedlagts på målet och det har inte heller getts in någon mer utförlig specifikation av underkonsultens arbete. Domstolen anser därför att skäligt belopp uppgår till 40 000 kr.

Kommunen har yrkat ersättning för rättegångskostnader inklusive mervärdesskatt. Den mervärdesskatt som kommunen betalar till anlitade ombud och konsulter utgör inte någon kostnad för kommunen, se 2 § lag (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt. Stadsnätsbolaget ska därför inte förpliktas att utge ersättningen för mervärdesskatt.

Sammanfattningsvis ska Stadsnätsbolaget ersätta kommunens rättegångskostnader med det sammanlagda skäligen beloppet om 160 000 kr, varav 120 000 kr avser ombudsarvode. På beloppet utgår ränta.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-02)

Överklagande senast den 8 juli 2019.

Katarina Winiarski Dol

Monica Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Katarina Winiarski Dol, ordförande, och tekniska rådet Monica Haapaniemi.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.